

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ธนาคารพาณิชย์ถือเป็นสถาบันการเงินหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อระบบการเงินของประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการระดมเงินฝากจากประชาชนผู้มีเงินส่วนเกิน ไปสู่ธุรกิจที่ต้องการเงินทุนไปประกอบกิจการ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของเงินทุน ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากร และทำให้เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจที่มีโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure) แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป โดยธนาคารจะมีสัดส่วนของหนี้สินที่สูง ซึ่งหนี้สินของธนาคารส่วนใหญ่แล้วก็คือเงินฝากจากประชาชนนั่นเอง คิดเป็น 80 % ของหนี้สินทั้งหมดโดยเฉลี่ย ดังตาราง 1.1 ซึ่งเงินฝากของธนาคารนี้จะเป็นหนี้สินที่มีลักษณะพิเศษ คือเป็นหนี้สินที่เจ้าหนี้หรือผู้ฝาก สามารถเรียกคืนเมื่อใดก็ได้ตามต้องการ ซึ่งลักษณะพิเศษอันนี้เองทำให้ธนาคารต้องพบกับความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) ถ้าหากผู้ฝากเงินต้องการเรียกเงินฝากคืนพร้อมกัน เช่นในภาวะวิกฤติที่ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในธนาคาร และคาดว่าธนาคารจะล้ม ต่างรีบถอนเงินออกพร้อมกันก็จะทำให้ธนาคารขาดสภาพคล่อง จนเกิดภาวะคับขันทางการเงินได้ (Financial Distress)

ถ้าหากต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว ธนาคารจะต้องทำการสร้างมาตรการต่างๆ ขึ้นมาป้องกัน เช่น การถือทุนหรือส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Capital) ไว้มากกว่าระดับมาตรฐานที่ทางการกำหนด เนื่องจากเงินทุนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะความมั่นคงของกิจการ และความรับผิดชอบของผู้เป็นเจ้าของ เพราะหากธนาคารมีผลการดำเนินงานขาดทุน ผลขาดทุนนั้นก็จะเป็นนำมาจากส่วนของผู้ถือหุ้นก่อน ดังนั้น จำนวนเงินกองทุนจึงแสดงถึงความสามารถของกิจการว่าจะรับภาระที่เกิดจากการดำเนินกิจการผิดพลาดได้มากน้อยเพียงใด¹

¹ เริงชัย มะระกานนท์, การเงินและการธนาคาร (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า.124

ตารางที่ 1.1 ฐานะทางการเงินที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์

	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
สินทรัพย์	5,216,923	5,153,776	5,104,263	5,262,755	5,381,569	5,409,960	5,637,202
เงินให้สินเชื่อสุทธิ	4,346,347	4,083,134	3,791,710	3,318,139	3,536,340	3,697,903	3,914,411
% ต่อสินทรัพย์	83.31	79.23	74.29	63.05	65.71	68.35	69.44
หนี้สิน	5,216,923	5,153,776	5,104,263	5,262,501	5,381,569	5,409,960	5,637,202
เงินฝาก	3,850,873	4,393,189	4,428,105	4,629,911	4,798,630	4,876,236	5,072,617
% ต่อหนี้สิน	73.82	85.24	86.75	87.98	89.17	90.13	89.98
ส่วนของผู้ถือหุ้น	317,181	356,802	315,813	235,386	283,271	308,788	422,509
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	16.45	14.44	16.16	22.36	19.00	17.52	13.34

ที่มา : จากการคำนวณ

การรักษาระดับทุนไว้ในปริมาณที่สูง จึงสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าธนาคารจะทำการสร้างสินทรัพย์ที่มีคุณภาพ และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันเงินทุนของธนาคารเองมิให้เสียไป แต่ถึงแม้ว่าการถือทุนเอาไว้มากจะเป็นการช่วยส่งสัญญาณในทางบวก ว่าธนาคารมีความมั่นคงและน่าเชื่อถือ ตามทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) แต่การกระทำเช่นนี้ก็ส่งผลให้ธนาคารมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้นด้วย เพราะการถือเงินเอาไว้มากทำให้ธนาคารไม่สามารถนำเงินเหล่านั้นมาปล่อยกู้เพื่อสร้างรายได้ให้กับธนาคารได้ ทำให้รายได้ของธนาคารลดลง แต่ผลนี้ก็เป็นเพียงระยะสั้นเท่านั้น เพราะถ้าหากธนาคารสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและป้องกันความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่องได้ การถือทุนเอาไว้มากก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าตลาดให้กับธนาคาร (Maximize Market Value) ได้ในระยะยาว

ในฐานะที่ธนาคารเป็นศูนย์กลางของระบบการเงิน (Payment System) ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งเป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก เงินออมของประชาชนที่อยู่ในธนาคารอาจต้องสูญไปถ้าธนาคารดำเนินกิจการผิดพลาด ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธนาคารจึงไม่ได้มีผลต่อตัวธนาคารเองเท่านั้น แต่จะมีผลต่อประชาชน เศรษฐกิจโดยรวมและความน่าเชื่อถือของประเทศอีกด้วย ทำให้ธนาคารจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะเกิดขึ้นให้ได้ ดังเช่นในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ผ่านมา ธนาคารได้รับผลกระทบรุนแรงจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ธนาคารเกิดปัญหาทางด้านสภาพคล่อง และ ปัญหาหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan) ทำให้หลายธนาคารประสบผลขาดทุน บางธนาคารต้องเข้าควบรวมกิจการเพื่อเป็นหนทางอยู่รอด และ

บางแห่งที่เกิดภาวะขาดทุนจนไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ก็ต้องปิดตัวลง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ธนาคารที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเท่านั้นถึงจะสามารถฝ่าฟันวิกฤติต่าง ๆ และอยู่รอดได้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าธนาคารพาณิชย์มีประสิทธิภาพเพียงใดที่จะสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมั่นคง ในการศึกษาความมีประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์นั้น สามารถพิจารณาได้ในหลายด้าน จากการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบว่าการศึกษาประสิทธิภาพจะเป็น การศึกษาทางด้านต้นทุน เช่นการศึกษาการประหยัดจากขนาด และการประหยัดจากขอบเขต การดำเนินงาน รวมถึงดูความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร แต่ทว่าต้นทุนต่ำที่สุด (Minimize Cost) หรือกำไรสูงสุด (Maximize Profit) นั้นไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายของธนาคารเสมอไป ธนาคารยังมี จุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเพิ่มมูลค่าสูงสุดให้แก่ธนาคาร (Maximize Value) เนื่องจากมูลค่าของธนาคารเกิดจากกระแสเงินสดที่ธนาคารจะได้รับ โดยจะพิจารณาถึงผลที่อาจจะ เกิดในอนาคต ดังนั้นการที่ธนาคารประสบกับภาวะขาดทุนหรือมีต้นทุนสูงในรอบปัจจุบัน อาจไม่ได้ เป็นการสร้างผลเสียหรือเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความไร้ประสิทธิภาพเสมอไป เพราะในบางครั้งธนาคารก็ จำเป็นที่จะต้องยอมเสียต้นทุนส่วนหนึ่ง เพิ่มเป็นการสร้างมูลค่าให้กับธนาคารในระยะยาว ในส่วน ของเทคนิคในการวัดความมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันได้มีแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า Frontier Analysis โดยจะเป็นการวัดประสิทธิภาพโดยเทียบกับประสิทธิภาพรวมที่ควรจะเป็นของอุตสาหกรรมนั้น และวัดความมีประสิทธิภาพจากการเบี่ยงเบนออกไปจากประสิทธิภาพสูงสุดของอุตสาหกรรม ซึ่ง ในแนวคิดนี้ก็ยังแบ่งออกเป็นวิธีการวัดที่แตกต่างกันออกไปตามข้อสมมุติของแต่ละเทคนิค ซึ่งใน การศึกษาประสิทธิภาพตามแนวคิดนี้ยังไม่แพร่หลายนัก มีผู้ทำการศึกษาเพียงไม่กี่วิธี ดังนั้นการศึกษา ในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาความมีประสิทธิภาพในธนาคารพาณิชย์ในด้านการสร้างมูลค่า โดยใช้ เทคนิคที่แตกต่างออกไปจากงานศึกษาที่ผ่านมา คือเทคนิค Stochastic Frontier Analysis

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพ กับปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพ

1.3 วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่แรกจะทำการประมาณหาประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์โดยวัดจากการสร้างมูลค่าของธนาคาร ซึ่งประยุกต์ตามแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ตามวิธีการ Stochastic Frontier Analysis ของ **Joseph P. Hughes and others** สำหรับในขั้นตอนที่สองจะทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพกับตัวแปรที่คาดว่าจะเกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้ จะทำการศึกษาในธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 13 แห่ง และใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2540 – 2546 โดยประกอบไปด้วย

1. ธนาคารกรุงเทพ (BBL)
2. ธนาคารกรุงไทย (KTB)
3. ธนาคารกสิกรไทย (TFB)
4. ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB)
5. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (BAY)
6. ธนาคารทหารไทย (TMB)
7. ธนาคารนครหลวงไทย (SCIB)
8. ไทยธนาคาร (BT)
9. ธนาคารศรีนคร (BMB)
10. ธนาคารเอเชีย (BOA)
11. ธนาคารดีบีเอส ไทยท努 (DTDB)
12. ธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ด นครธน (SCNB)
13. ธนาคารยูโอบี รัตนสิน (UOBR)

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเก็บรวบรวมได้จากงบการเงินต่างๆ และรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ ทั้ง 13 แห่ง ในข้อมูลส่วนอื่น ๆ ได้อาศัยแหล่งข้อมูล จากธนาคารแห่งประเทศไทย ห้องสมุดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ฐานข้อมูล SET SMART

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงเป็นการทดสอบความสามารถในการชี้้นำถึงคุณภาพของสินทรัพย์ของธนาคารจากระดับทุนของธนาคาร เมื่อธนาคารมีระดับทุนสูงจะแสดงถึงความรับผิดชอบในสินทรัพย์ สินทรัพย์ของธนาคารจึงน่าจะมีคุณภาพดี ดังนั้นถ้าประสิทธิภาพและระดับของทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันแสดงว่าระดับของทุนสามารถชี้ นำถึงคุณภาพของสินทรัพย์ได้

2. เพื่อให้ธนาคารได้นำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นส่วนประกอบ ในการวางกรอบการควบคุมดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่ธนาคารที่ยังมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่ำ เพื่อเสริมสร้างระบบธนาคารให้มีความมั่นคง เข้มแข็งต่อไป

1.7 โครงสร้างของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 6 บท โดยบทแรกจะกล่าวถึง ที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูลและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ในบทที่ 2 จะเป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ บทที่ 3 กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนบทที่ 4 กล่าวถึง วิธีที่ใช้ในการศึกษา บทที่ 5 กล่าวถึงผลการศึกษา และในบทสุดท้าย บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ